

Aannemersfederatie Nederland: Brandstof voor haperende Bouwmotor

Inleiding

Aannemersfederatie Nederland Bouw & Infra is de koepelorganisatie van kleine en middelgrote aannemersbedrijven in de sectoren bouw en infra. De 16 aangesloten brancheorganisaties vertegenwoordigen 1.800 bedrijven met 40.000 medewerkers. De organisatie Aannemersfederatie Nederland rust op een drietal pijlers; mkb-hoofdaannemers, mkb-infrabedrijven en gespecialiseerde aannemers.

Belangrijkste doelstelling van de Federatie is de positie van het midden- en kleinbedrijf in bouw en infra te versterken, door het bereiken van een betere marktpositie en het op een hoger peil brengen van de kwaliteit van het ondernemerschap. Het eerste wordt bereikt door opdrachtgevers, politiek en departementen bekend te maken met en te overtuigen van de mogelijkheden en grote toegevoegde waarde van de mkb-bedrijven in de sector, alsmede een economisch klimaat te scheppen waarin deze bedrijven optimaal kunnen presteren; het tweede door de bedrijven te informeren over en te confronteren met nieuwe marktontwikkelingen en innovaties, via samenwerkingsovereenkomsten met tal van kennisinstellingen.

De Federatie fungeert als spreekbuis van de door de brancheorganisaties aangemerkte gemeenschappelijke beleidsterreinen en stimuleert brancheorganisaties in hun streven naar meer professionaliteit binnen de eigen branche- en bedrijfskolom.

Kenmerkend voor de bij de brancheorganisaties aangesloten bedrijven is niet alleen hun schaal van opereren en hun beperkte geografisch bereik, maar primair hun vakmanschap, veelal ambachtelijk van karakter. De bedrijven hebben een grote expertise op hun vakgebied en vormen met hun hoog ambachtelijk karakter de kern van het gehele bouwproces. De mkb-bedrijven zijn letterlijk en figuurlijk de handen en voeten van de bouwplaats.

Bouwproces

Het bouwproces voltrekt zich nog steeds langs de lijnen van de hiërarchie in de bouwketen. Zeker bij grotere en meer complexe projecten nemen grote hoofdaannemers een sleutel- en machtspositie in die weinig ruimte laat voor overleg en afstemming tussen de opeenvolgende schakels. Als er al overleg plaatsvindt, worden genoemde schakels zelden gelijkwaardig in de planvorming betrokken. Hierdoor blijft veel specifieke kennis, innovativiteit en kwaliteit onbenut. Hier ligt ook een belangrijke sleutel in de bestrijding van de torenhoge faalkosten in de bouw. Mkb-bedrijven worden onvoldoende geprikkeld procesmatig mee te denken en te investeren in vernieuwing, hetgeen wordt versterkt door de breed vigerende praktijk van aanbesteden door opdrachtgevers tegen de laagste prijs.

Een overheid die eisen stelt aan bouw en infra en oplossingen zoekt voor maatschappelijke vraagstukken, ontwikkelingen en behoeften, ontkomt er niet aan zich hiervan rekenschap te geven en de gevolgen voor kosten en baten, in de breedste zin van het woord, in kaart te brengen. Dat acht de Federatie een belangrijke opdracht en taakstelling voor het nieuwe kabinet.

Aannemersfederatie Nederland dringt er verder met klem op aan het mkb-belang in visie en beleid voortdurend mee te wegen. Een kabinet dat oog heeft voor het midden- en kleinbedrijf en de grote toegevoegde waarde van het mkb voor bouw en infra onderkent, zou een mkb-toets moeten hanteren die de gevolgen van overheidsmaatregelen voor het midden- en kleinbedrijf expliciet in kaart brengt. Dit geldt ook voor het aanbestedingsbeleid, dat op dit moment gebukt gaat onder het juk van clustering en grootschaligheid. De huidige aanbestedingspraktijk staat haaks op een beleid dat het mkb de ruimte geeft en het ondernemerschap stimuleert.

Aannemersfederatie Nederland vraagt het nieuwe kabinet aandacht voor een aantal punten, die ten dele samenhangen met de slechte economische situatie waarin de sector, als gevolg van kredietcrisis en recessie, op dit moment verkeert en anderdeels betrekking hebben op een aantal knelpunten die continuïteit en vooruitgang in de weg staan.

De Federatie vraagt het kabinet met een samenhangende visie te komen op de kansen van de sector in de komende jaren en de wijze waarop de sector kan bijdragen aan maatschappelijke ontwikkelingen. Deze visie reikt in onze ogen veel verder dan een langjarige en politiek zwaar beladen discussie over hypotheekrenteaftrek en huurruimte.

Punten op economisch terrein

- De sector bouw en infra heeft grote invloed op productiviteit en functioneren van vrijwel alle andere sectoren in het economisch leven en is daarmee van fundamenteel belang voor het verwezenlijken van noodzakelijke maatschappelijke doelstellingen en veranderingen. Om die rol beter te kunnen spelen en te kunnen anticiperen op integrale oplossingen, moeten individuele bedrijven samenwerken in **projectoverstijgende concepten en samenwerkingsvormen**. Dit geldt zowel voor huisvesting, gebiedsontwikkeling, bouwwerken, mobiliteit als infrastructuur. Samenwerking kan in ketens van bedrijven die als een organisatie opereren, in de vorm van consortia, allianties en businessclusters. Op die manier worden begrippen als ketensamenwerking en ketenintegratie functioneel geconcretiseerd. Overheden en andere opdrachtgevers zullen hierop moeten inspelen en minder dan in het verleden het projectmatig werken als uitgangspunt moeten hanteren. Ook regelgeving is nog veelal geënt op projectmatig werken.
- Het innovatiebeleid moet transparant en consistent zijn. **Bezuinigen op innovatie** is onder de huidige omstandigheden fnuikend voor een sector die juist nu moet worden gestimuleerd innovatiever te opereren.
- Teneinde budgetten effectief in te zetten, opteert de Federatie voor een focus op de **koplopers in het mkb-segment van de sector**. Een te grote spreiding van innovatiemiddelen zorgt eerder voor een vergroting van de kloof tussen grootbedrijf en mkb dan een verkleining.
- Reservering van **IPC-middelen** voor brancheorganisaties in bouw en infra die goeddoortimmerde plannen indienen. De huidige wijze van toekenning van budgetten vraagt om misbruik van de beschikbare middelen.
- Hoewel innovatievouchers voorzien in een behoefte en laagdrempeligheid garandeert, heeft de huidige uitgifte iets weg van strooigoed. Alleen de datum van inzending van de aanvraag is relevant. De Federatie is van mening dat **vouchers selectiever en strategischer** moeten worden ingezet voor met name de koplopers onder de bedrijven, zonder dat dit leidt tot extra bureaucratie en administratieve lasten.
- De Federatie onderschrijft de **noodzaak van een MIA-Bouw**, indien deze leidt tot werkconcepten zoals boven omschreven. De MIA-Bouw dient waar mogelijk te worden geïntegreerd met bestaande MIA's als basisinstrument om gewenste maatschappelijke ontwikkelingen te realiseren (bouwconcepten voor de zorg, duurzaamheid, energiebesparing).

- De nieuwe **Aanbestedingswet** moet het midden- en kleinbedrijf in staat stellen concurrerend te kunnen deelnemen aan (overheids-) opdrachten. D.w.z. geen nodeloos zware criteria en geen mkb-uitsluitende clustering van opdrachten.
- Overheden dienen onverkort vast te houden aan **betalingstermijnen van 30 dagen**. Indien overheden omvangrijke bouw- en infra-opdrachten verstrekken aan grote bedrijven, dienen deze opdrachtnemers dezelfde betalingstermijnen in acht te nemen richting de hen aanleverende diensten als overeengekomen met betrokken overheden. Overheden dienen dit contractueel vast te leggen.
- Concretisering van het principe van de overheid als **launching customer**. Hiermee kan de overheid aan de hand van bepaalde criteria van maatschappelijk belang, het midden- en kleinbedrijf in bouw en infra uitdagen te investeren in nieuwe producten en processen. Het principe van de launching customer hangt al jaren boven de markt zonder dat er voldoende concrete invulling aan wordt gegeven..
- Een **sloopregeling** naar analogie van de automobielsector draagt door het vliegwieleffect bij aan een sneller herstel van de bouwsector.
- De Crisis- en Herstelwet beoogt grote bouw- en infraprojecten te versnellen. Hoewel de praktijk nog moet bewijzen hoe effectief de wet is, vraagt de Federatie aandacht voor de **MKB-Motie in de Crisis- en Herstelwet** die (Eerste-) Kamerbreed is aangenomen. Deze motie roept opdrachtgevers op, het midden- en kleinbedrijf in evenredige mate te betrekken bij de uitvoering van projecten en het mkb in staat te stellen concurrentieel mee te dingen naar opdrachten. Voor de federatie ligt hier een belangrijke sleutel voor de toekomstige aanbestedingspraktijk.
- Als gevolg van kredietcrisis en recessie heeft de sector bouw te kampen met lagere omzetten, extreem lage prijzen en doorlopende (hoge) kosten. Veel mkb-bedrijven teren op dit moment in op het eigen vermogen en verliezen kredietwaardigheid. De nieuwe **EZ-garantieregeling** voor verbetering van de eigen-vermogenspositie van het mkb, is een welkome aanvulling op het reeds bestaande kredietinstrumentarium.

Punten op sociaal terrein

- De afgelopen periode heeft ondubbelzinnig aangetoond dat een verdere **flexibilisering van de arbeid** onontkoombaar is. Die flexibiliseringstendens is in feite al ingezet bij het ontstaan van het fenomeen zzp'ers en de stormachtige groei van het aantal zzp'ers sinds de jaren negentig van de vorige eeuw. Ter voorkoming van een verdere uittocht uit de CAO en vermindering van draagvlak voor collectieve voorzieningen, heeft de sector er alle belang bij dat het ontslagrecht wordt versoepeld. Werkgevers zijn steeds minder bereid nieuwe werknemers in vaste dienst te nemen in de wetenschap dat het moeilijk is werknemers te kunnen ontslaan. Daarnaast opteert de Federatie voor afschaffing van het afspiegelingsbeginsel bij ontslag. Bedrijven dienen te allen tijde de beste werknemers te kunnen behouden, zodat goed opgeleide werknemers voor de sector worden behouden. In combinatie met een versoepeling van het ontslagrecht dient de WW te worden bekort tot maximaal een half jaar. Dit geldt in het geval een werknemer een vast contract heeft en langer dan drie jaar werkzaam is. Aannemersfederatie Nederland is van mening dat de beperkte duur van de uitkering moet worden gecompenseerd door de hoogte, en stelt een degressief tarief voor van 100% voor de eerste twee maanden, 90% voor de twee volgende maanden en 80% voor de laatste twee maanden. De Federatie is bereid na te gaan in hoeverre garantie op werk in de sector is te genereren. De Federatie is voorts voorstander van een beperking van de opzegtermijn tot een maand.
- Met het oog op de crisis wil de overheid de **Flexwet voor jongeren tot 27 jaar tijdelijk verruimen**. Dit impliceert dat de werkgever een werknemer pas na een periode van vier jaar of bij het vijfde tijdelijke contract een vaste baan moet aanbieden. De Federatie stelt voor aan deze verruiming geen leeftijdsgrens te verbinden, omdat het ook voor oudere werknemers mogelijk moet zijn langer aan het werk te blijven.

- De Federatie vraagt het kabinet een **meldplicht te introduceren voor buitenlandse zzp'ers en werkgevers**. Onbekend is of de buitenlandse zzp'ers belasting afdragen in hun thuisland.
- De Federatie is van mening dat het kabinet knopen moet doorhakken over de discrepantie in benadering van zzp'ers door de Ministeries van Financiën en Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- In het kader van de terugdringing van de arbeidsongeschiktheid is het voor werkgever en arbeidsongeschikte werknemer van groot belang dat de re-integratie zo snel en soepel mogelijk verloopt. Door de invoering van de WIA, waarin de **SFB-status pas na twee jaar arbeidsongeschiktheid** wordt vastgesteld, wordt de re-integratie en met name het tweede spoor ernstig belemmerd. De Federatie dringt er op aan dat het UWV de SFB-status (structureel functioneel beperkt) in een zo vroeg mogelijk stadium vaststelt en afgeeft.
- Een verdere flexibilisering van arbeid is ook een vereiste om **oudere werknemers** langer te kunnen laten doorwerken. Gedacht wordt aan de mogelijkheden van een levensloopcarrière, die in eerste instantie opbouwt en later weer afbouwt. Mede in het kader van de discussie over verhoging van AOW- en pensioenleeftijd zal de sector fysiek lichtere werkzaamheden moeten creëren in combinatie met een beleid van promotie en demotie.
- Ook de Federatie erkent dat een **oprekking van de AOW- en pensioenleeftijd** onvermijdelijk is. Wel is de Federatie van oordeel dat de grens om financieel neutraal te kunnen "uitstappen" uit het productieproces dient te worden gerelateerd aan het arbeidsverleden. De Federatie opteert in dat verband voor een arbeidsduur van 45 jaar. Ook hier moet sprake zijn van flexibilisering, die individuele werknemers keuzevrijheid geeft AOW en pensioen naar eigen inzicht en wensen in te delen.
- Meer algemeen en op langere termijn is de Federatie voorstander van een veelomvattend systeem van individuele keuzes voor **vormen van werken en sparen**. Basis hiervoor zijn een individueel kapitaaldeckingsstelsel met individuele spaarmogelijkheden, deelpensioen gerelateerd aan deeltijdwerk in het licht van de levensloopcarrière gekoppeld aan demotie, arbeidsduur (-verleden), en mogelijk additionele lijfrentes. De Federatie is voorstander van integratie van de AOW in het pensioenstelsel.

Punten op fiscaal terrein

- De bouw zit te springen om fiscale impulsen die er toe bijdragen dat woningbezitters "verleid" worden werkzaamheden naar voren te halen. De Federatie betreurt het ten zeerste dat dit instrument in crisistijd in de kast is gebleven. De Federatie doet een klemmend beroep op het nieuwe kabinet het groot onderhoud aan de woning aftrekbaar te maken (al dan niet tijdelijk, bijvoorbeeld voor een periode van anderhalf jaar) en de **btw op groot onderhoud** in het lage btw-tarief van 6% te brengen.
- Aannemersfederatie Nederland is van mening dat het **Successierecht** in het geval van overdracht van een bedrijf binnen de familie dient te worden vereenvoudigd. Dergelijke bedrijfsoverdrachten zijn fiscaal gezien vaak zeer nadelig en staan een "geruisloze" overdracht in de weg.
- De Federatie erkent dat de **hypotheekrente-aftrek** onwenselijke neveneffecten heeft. Feit is wel dat verlaging of afschaffing de sector negatief zal beïnvloeden. Het morrelen aan de aftrek op dit moment is onverstandig en moet ten sterkste worden afgeraden. Wel dient er snel duidelijkheid te komen over de aftrek; te lange onzekerheid leidt tot ontwrichting van de huizenmarkt, niet in het minst in de huidige onzekere economische situatie.

Punten op terrein nieuwbouw en renovatie

- Veel na-oorlogse woningen, kantoor- en fabriekspanden dragen de kenmerken van revolutiebouw. **Verduurzaming en het energiebesparender maken** van dit bouwvolume verlengt de levensduur aanzienlijk en voorkomt onnodig kapitaalverlies.. Het levert veel werk op, maar tegelijk vergt het grote investeringen. Financiering (met name voor woningen) kan worden gevonden door de systematiek van huurlasten te vervangen door woonlasten, waarin zaken als energiebesparing en daling van energiekosten zijn verdisconteerd. Financiering zou buiten de overheid moeten worden gevonden, teneinde minder afhankelijk te zijn van politieke grillen. De Federatie denkt aan arrangementen met energiemaatschappijen, maar ook met pensioenfondsen die daarmee in de gelegenheid worden gesteld inflatiebestendig te beleggen.
- Aannemersfederatie Nederland heeft een plan gelanceerd voor **achterstandswijken** waarin werk wordt gekoppeld aan scholing, werkgelegenheid, sociale cohesie en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het plan is recent gesteund middels brieven aan wethouders en woningcorporaties door de Ministers Van der Hoeven en Middelkoop. De Federatie verwacht van het nieuwe kabinet onvoorwaardelijke steun voor dit initiatief.
- Hoewel ook de Hypotheekrente-af trek geen aanspraak kan en mag maken op onaantastbaarheid, is voortgaande politieke discussie en daarmee gepaard gaande onzekerheid slecht voor het herstel van het consumentenvertrouwen. Het nieuwe kabinet doet er goed aan de discussie te verbreden tot een **veelomvattender visie op de woningmarkt**, waarin ook de financieringsgrondslag en bouwuitgiftproblematiek aan de orde komen. Het schrappen van nieuwbouw plannen door tal van gemeenten doet de bouw als motor van de economie stagneren. In deze visie zullen ook zaken als de overdrachtsbelasting, aftrek van onderhoud, btw-tarifiering, subsidies en duurzaamheid een rol moeten spelen.

Punten op onderwijsterrein

- De Federatie maakt zich grote zorgen over het **lager en middelbaar beroepsonderwijs**, zowel qua inhoud als bekostiging. De huidige grote drop-out, met name in de grote steden, is maatschappelijk en economisch onverantwoord. Als belangrijke oorzaak zien wij de behoefte bij een deel van de jeugd aan een goede ambachtelijke opleiding met aanzien, en niet het momenteel zo ervaren vmbo-afvoerputje. Een moderne “ambachtsschool” voorziet zeker in een behoefte, zowel voor de jongeren als het bedrijfsleven.
- **Vakopleidingen** in de bouw maken een moeilijke periode door. De tanende vraag door de huidige recessie vraagt om tijdelijke ondersteuning, zodat later aan de terugkerende vraag kan worden voldaan.
- De Federatie bepleit een **heroriëntatie van de bekostiging van vakopleidingen**. Waar het beroepsonderwijs met overheidsgelden wordt gefinancierd, worden de vakopleidingen grotendeels gefinancierd uit bedrijfstakgeld. Deze bedrijfstakgeld komen steeds meer onder druk door de toevloed aan zzp'ers, buitenlandse werknemers en uitzendkrachten die niet afdragen aan de bedrijfstakfondsen

Punten op terrein van milieu

- Aannemersfederatie Nederland roept overheden op pas op de plaats te maken met **milieuzones** in de grote steden. Uit onderzoek van TNO blijkt dat de milieuwinst veel lager is dan vaak verondersteld. Door de aangescherpte regels zien bedrijven zich geplaagd voor extra afschrijvingskosten. MKB-bedrijven die in grote steden werkzaam zijn, zien zich geplaagd voor extra kosten die onder de huidige economische omstandigheden hard aankomen.

Aannemersfederatie Nederland bepleit een actievere betrokkenheid van de overheid bij de sector bouw&infra. Op dit moment wordt het belang van de sector als motor van de economie en aanjager van bedrijvigheid in tal van toeleverende en nevensectoren onvoldoende onderkend en gefaciliteerd. Het feit dat de sector geen aanspraak kan maken op de status van sleutelinnovatie en door omstandigheden thans te weinig kan investeren in duurzame veranderingen en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap, en gelet op de toekomstige problemen op de arbeidsmarkt (meer dan in welke andere sector ook), rechtvaardigen een prioritaire positie in het toekomstig kabinetsbeleid.

Nieuwegein, 19 juli 2010